Maria Ewa Dziambor

Misja Polskich Służb Specjalnych w systemie kształtowania bezpieczeństwa Polski na arenie międzynarodowej[1]

Funkcje służb specjalnych

Każda z istniejących w Polsce służb specjalnych, takich jak: ABW, AW, CBA, SWW, SKW, została wyodrębniona instytucjonalnie i prawnie. W organizacji państwowej podstawową funkcją służb specjalnych jest gwarantowanie zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa państwa i jego obywateli. Na podstawie aktów prawnych każdej z wymienionych wyżej służb przypisano określone funkcje i zadania dotyczące ochrony państwa przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi. Funkcję ochronną w zakresie zagrożeń wewnętrznych oraz zagrożeń, jakie mogą istnieć ze strony obcych służb specjalnych, pełnią jednostki ABW – Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Jednostka ABW, AW jest w Polsce największą instytucją, która dba o bezpieczeństwo Polski i jej obywateli. Jej zadanie to stać na straży porządku konstytucyjnego Rzeczpospolitej Polskiej[2].

Służby informacyjno-wywiadowcze: podstawowym zadaniem tych służb jest pozyskiwanie cennych informacji o strategicznym znaczeniu oraz czasami dezinformowanie analogicznych służb wrogich nam państw.

[1] Fragmenty pracy magisterskiej napisanej pod kierunkiem dr. Bogdana Ekstowicza na kierunku politologia na Wydziale Humanistycznym Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.

[2] K. A. Wojtaszczyk, *Polskie służby specjalne: słownik*, Aspra-JR, Warszawa 2011, s. 37–39.

Wywiad wojskowy: ma za zadanie gromadzenie pozyskiwanych i przetwarzanych informacji wywiadowczych, dotyczących obcych sił zbrojnych, przez służbę opartą na strukturze militarnej.

Wywiad polityczny: odpowiada za gromadzenie przez daną agencję wywiadowczą informacji dotyczących sytuacji politycznej poszczególnych państw lub ugrupowań politycznych i nie tylko.

Wywiad wewnętrzny: prowadzi działalność wywiadowczą wobec przedmiotów krajowych, których działalność stwarza różne sytuacje zagrażające bezpieczeństwu wewnętrznemu państwa.

Wywiad techniczny: jego zadaniem jest działalność wywiadowcza, która prowadzi do zdobycia materiałów z obcych źródeł, dotyczących wyposażenia technicznego i istniejących możliwości technicznych danego państwa.

Wywiad operacyjny: gromadzenie danych wywiadowczych następnie wykorzystywanych w planowaniu operacyjnym na poziomie regionalnych teatrów działań wojennych[3].

Wywiad parapsychologiczny: dotyczy gromadzenia danych wywiadowczych za pośrednictwem lub pomocą osób obdarzonych rzekomo zdolnościami percepcji pozazmysłowej (np. jasnowidz).

Służby policyjno-prewencyjne: ich zadaniem jest przede wszystkim ochrona bezpieczeństwa wewnętrznego, jak również bezpieczeństwa osobistego obywateli danego kraju i zapewnianie bezpieczeństwa i stabilności władzy.

W niektórych przypadkach w przeszłości funkcję tę sprawowała w jednym określonym państwie jedna służba specjalna. W Polsce do 2002 roku pełnił tę funkcję Urząd Ochrony Państwa UOP – spełniał on obie funkcje naraz.

Służby specjalne można określić jako zorganizowane przez państwo struktury ukierunkowane na niejawne pozyskiwanie informacji istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa tego państwa bądź przeciwdziałanie ich pozyskiwaniu przez podobne struktury identyfikowane jako obce.

Cechą wspólną wszystkich służb są:
- tajność wszystkich podejmowanych działań;
- uprawnienie do prowadzenia działań operacyjno-rozpoznawczych;
- możliwość korzystania z niejawnej pomocy osób, które nie są funkcjonariuszami albo żołnierzami.

Funkcje służb specjalnych:
- informacyjna – uzyskiwanie, gromadzenie, przetwarzanie i analiza informacji istotnych dla bezpieczeństwa państwa oraz przekazywanie tych informacji uprawnionym organom: prezydentowi RP, premierowi, ministrom;
- procesowa – zapobieganie i wykrywanie przestępstw godzących w bezpieczeństwo państwa, a ponadto ściganie ich sprawców;
- ochronno-kontrolna – przeciwdziałanie naruszeniu ochrony informacji niejawnych[4].

[3] Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, art. 2.
[4] Ustawa z dnia 29 czerwca 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, art. 6.

Działania służb specjalnych na arenie międzynarodowej

Żadne państwo nie toleruje na swoim terytorium żadnych działań obcych służb specjalnych. Dlatego praca w tajnych służbach jest niebezpieczna. Tajne działania niosą za sobą ogromne ryzyko ujawnienia i ujęcia agentów i funkcjonariuszy przez miejscowe służby, co w najlepszym przypadku kończy się długoletnim więzieniem. W niektórych krajach szpiegostwo jest karane śmiercią. Obce służby specjalne działające na terytorium Polski interesują się przede wszystkim sektorem energetycznym. Wykrywaniem tego typu zainteresowań zajmuje się Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW), departament kontrwywiadu. W pracy służb specjalnych istotne znaczenie ma dbałość o poszanowanie praw i swobód obywateli. Wszystkie demokratyczne państwa dążą do przestrzegania tych praw. Działają one na rzecz bezpieczeństwa narodowego. Istniejące w Brukseli instytucje międzynarodowe z różnych stron świata, dziennikarze, dyplomaci to idealny teren dla wielu zagranicznych służb specjalnych. Dyplomaci, którzy pracują i mieszkają w Belgii, mają dostęp do niejawnych informacji, dotyczących polityki zagranicznej, obronnej i gospodarczej, również zamierzeń Unii Europejskiej[5].

Wrogie służby mogą mieć liczebność nawet paruset osób. Unia Europejska chce stworzyć do 2020 roku własny autonomiczny europejski system bezpieczeństwa. Jeśli by się to udało, byłby to pierwszy w historii ponadpaństwowy organ wywiadowczy. Europa składa się z poszczególnych państw, więc gdyby zostały stworzone takie służby, to państwa te utracą częściowo suwerenność narodową. We współczesnym i przyszłym świecie coraz większe znaczenie mają zagrożenia związane z manipulacją informacjami. Zaliczamy do nich: wszelkie szantaże i naciski dotyczące zakresu bezpieczeństwa energetycznego, terroryzmu, procesy demograficzne w sferze gospodarczej i finansowej, również prawa podmiotowe jednostek, wykorzystywanie cyberprzestrzeni. Istotą jest skuteczne kontrolowanie i reagowanie we wszystkich ww. sferach w nadchodzącym czasie oraz zapewnianie poczucia bezpieczeństwa na wszystkich poziomach życia społecznego. Współczesny świat zmuszony jest do nowej oceny istniejących zagrożeń – w otoczeniu zewnętrznym i wewnętrznym. Współczesna wojna to nie tylko armia, ale również działania mające na celu zniszczenie gospodarki przeciwnika, systemów finansowych. Obecnie bardzo szybkie i skuteczne są działania pozamilitarne, rozgrywane w ukryciu gabinetów. Można to zauważyć w próbach ingerowania w systemy bankowe, ubezpieczeniowe, energetyczne i w infrastrukturę telekomunikacyjną. Przeciwdziałania muszą być szybkie i skuteczne, trzeba szybko reagować, mieć świadomość istnienia zagrożeń, znać mechanizmy ich powstawania i funkcjonowania oraz zwalczać je jak najszybciej i skutecznie. Dużym problemem są powiązania finansowe i kapitałowe.

W polskim sejmie została uchwalona ustawa określająca zasady działania zagranicznych funkcjonariuszy i pracowników. Mają oni działać na terenie Polski w ramach wspólnych operacji. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych ma usprawnić współpracę dotyczącą katastrof i klęsk żywiołowych. Zgoda na prawne działanie obcych służb może

[5] M. Paździor, B. Szmulik, *Instytucje bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2012, s. 127.

się odbywać na podstawie dwustronnych umów międzynarodowych. Polska ma podpisane umowy z wszystkimi sąsiadami, z wyjątkiem Białorusi. Czterdziestu trzech przedstawicieli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych zwróciło uwagę na dwustronne umowy o współpracy policyjnej, szczególnie dotyczące obszarów granicznych. Umożliwiają one obcym funkcjonariuszom używanie broni palnej, bezpośrednich środków przymusu wobec obywateli polskich. Mają oni prawo do noszenia munduru służbowego, używania środków łączności podczas patrolu, łączności technicznej, pojazdów służbowych, statków powietrznych i jednostek pływających.

Ustawa ma za zadanie ułatwienie funkcjonariuszom i pracownikom Unii Europejskiej strefy Schengen udziału we wspólnych operacjach na terytorium Polski. Polscy policjanci, służby pograniczne i funkcjonariusze BOR mają wspólne patrole w celu zapewnienia porządku i ochrony, bezpieczeństwa publicznego, także zapobiegania wszelkiego rodzaju przestępczości podczas masowych imprez i klęsk żywiołowych itp.[6]

Konkluzje

Analiza teoretyczna, jak i działania praktyczne w kształtowaniu bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego są kształtowane i realizowane poprzez powołane do tego służby w teorii i praktyce. Należy podkreślić, jak niezwykle ważną rolę odgrywają służby specjalne w zapewnieniu bezpieczeństwa w dobie współczesnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych państwa. Analiza bezpieczeństwa w poszczególnych sektorach prowadzi nas do wniosku, że jest ono zapewniane na różnych poziomach. W sektorze militarnym przedmiotem referencyjnym bezpieczeństwa jest państwo i jego terytorium oraz liczba ludności.

W sektorze politycznym chroniona jest suwerenność wewnętrzna państwa, stabilność polityczna i porządek społeczny. Znaczenie mogą mieć także czynniki oddziałujące na poziomie systemu międzynarodowego, takie jak skuteczność organizacji międzynarodowych. Przedmiotem referencyjnym bezpieczeństwa społecznego jest tożsamość, kultura oraz język wspólnoty. Zapewnienie bezpieczeństwa wymaga działań, zarówno na poziomie państwa, jak i na poziomie lokalnym. W coraz bardziej poddanym procesie globalizacji jedną z najistotniejszych kwestii jest zdolność do kształtowania coraz bardziej złożonej rzeczywistości społecznej, politycznej, gospodarczej i ekonomicznej. Podmioty (aktorzy, gracze), kreując swoją strategię i politykę, muszą zmierzyć się z ograniczonymi zdolnościami do efektywnego działania wynikającymi z barier natury społecznej, braku legitymizacji dla podejmowanych działań czy też braku woli politycznej. Nietrwała stabilność systemów ekonomicznych na tle przepływu środków finansowych i ich lokacji, przy braku dostosowanych do potrzeb i wymogów instrumentów natury politycznej, ekonomicznej, militarnej i prawnej, stanowią przeszkody trudne do pokonania. Mimo szeregu głębokich zmian zachodzących w środowisku międzynarodowym siła militarna jest ciągle jednym z najważniejszych instrumentów zapewnienia przez państwo swoich

[6] Ibidem, s. 130.

zarówno żywotnych, jak i mniej ważnych interesów. Tym samym siła militarna istotnie wpływa na możliwości niezakłóconego trwania i rozwoju danego państwa.

Bibliografia

Larecki J., *Wielki leksykon służb specjalnych świata*, Książka i Wiedza, Warszawa 2007.

Paździor M., Szmulik B., *Instytucje bezpieczeństwa narodowego*, C. H. Beck, Warszawa 2012.

Ustawa z dnia 29 czerwca 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym.

Wojtaszczyk K. A., *Polskie służby specjalne: s*łownik, Aspra-JR, Warszawa 2011.